

Dödscaféer och klimatförändringarna

TEXT // JAMIE WOODWORTH

Mitt namn är Jamie Woodworth och jag studerar Humanekologi vid Lunds Universitet – ett ämne med fältstudier om möten mellan kultur, makt och hållbarhet. På min fritid anordnar jag Dödscaféer.

I APRIL 2016 läste jag "Living in Denial", en bok av Kari Marie Norgaard om Bygdaby, en liten stad i Norge. Där bor människorna på kanten av en smältande glaciär men de är fortsatt övertygade om att det råder trygghet och fred. Att allt är som vanligt, trots de hotande klimatförändringarna och den ekologiska katastrofen alldeles utanför den egna dörren. Jag uppfattade Norgaards klagosång om förnekelse som en av de

svåraste utmaningarna för klimatrörelsen – en rädsla för att se, föreställa sig och diskutera så svåra frågor. Det liknar de svårigheter som finns i samhället i allmänhet när det

handlar om att diskutera död generellt och i synnerhet sin egen död.

Som en reaktion på mina blandade känslor av besvikelse och engagemang, beslöt jag mig för att skapa möten där människor med olika bakgrund, helt fritt kunde diskutera döden. Genom diskussionerna hoppades jag att en gemensam acceptans och beredskap för att tala om döden - både på det personliga och det politiska planet – skulle växa fram.

DÖDSCAFÉ ÄREN "social franchising" som introducerades av Jon Underwood och Sue Barksy Reid i Storbritannien och som nu är spritt till 51 länder. Idag finns drygt 4900 Dödscaféer officiellt registrerade på Death Cafés internatio-

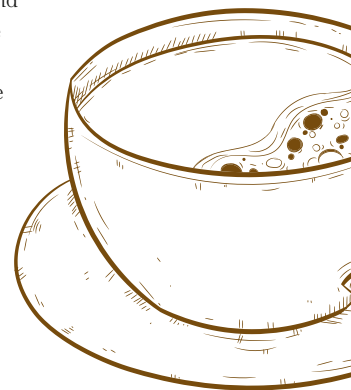
nella hemsida- www.deathcafe.com. Målet med caféerna är att på ett öppet, vardagligt och respektfullt sätt diskutera livets ändlighet över kaffe och kaka. Det är inte ett ställe där man sörjer utan snarare en gemensam ansträngning för att få bort stigmat som finns kring döden och att göra den till ett socialt accepterat samtalsämne.

MELLAN 2016 OCH 2017 genomfördes fyra Dödscaféer i Lund. Det första tillsammans med Social Sciences Union och Institutionen för Humanekologi vid Lunds universitet. Två Dödscaféer organiserades tillsammans med Lunds Historiska Museum och det sista caféet tillsammans med Palliativt Utvecklingscentrum i Skåne. Vid varje tillfälle lärde jag mig något nytt och viktigt om vad Dödscaféerna kan erbjuda deltagarna.

Jag övergav min första tanke, som var att genomföra en klimataktivitet i samband med Dödscaféerna, och började istället nyansera mitt perspektiv på klimat, samhälle, demokrati och död till att omfatta ett mer expansivt synsätt på dessa politiska tankar och påståenden. Det var till stor del Per Andersson, curator på Lunds Historiska Museum och hans medarbetare Anna Malinowski, som påverkade det sätt på vilket Dödscaféerna i Lund genomfördes. Medan mina initiala tankar om Dödscaféerna var politiska var deras arkeologiska. Före det första Dödscaféet berättade Per om sitt pågående arbete med att ta fram en plats för barn där de under lättsamma former ska kunna utforska tankar om

döden – genom att balsamera sina gamla och glömda mjukisdjur. Museets ingång dekorerades med barnens skulpturer av liemannen, dödskallar och teckningar av Jesus korsfästelse och trots dödstemat kändes rummet inbjudande, fördomsfritt och mycket jordnära. Det väckte nyfikenhet snarare än rädsla. Per berättade om en liten flicka som kommit fram till honom i samband med en utställning som handlade om Peder Winstrup, biskop i Lund under 1600-talet. Flickan berättade att när hon skulle dö ville hon också bli en mumie, som biskopen.

Historiska museets kompetenta personal var ovärderlig för att kunna göra Dödscaféerna till ett demokratiskt utbildningsprojekt. Miljön i museets entré var tilltalande – med möjlighet att kika in från utsidan och läsa om vanliga tankar och handlingar i samband med döende och död. Det gav deltagarna möjlighet att tala fritt och utanför de gängse samtalsämnena utan att bli missförstådda eller behöva kompromissa. Att många vuxna inte hade ägnat en tanke åt sin egen begravning och sina eventuella önskningar i samband med den, upptäckte jag på det första Dödscaféet. De hade helt enkelt inte haft tillfälle att prata om frågan. Inte heller döden eller hur dagens begravningsritualer ser ut hade tidigare diskuterats.

Engagerat samtal vid ett av Dödscaféerna

JAG UNDRAR OM Dödscaféerna kan bidra till att den lilla flickan som ville bli en mumie som vuxen vågar närma sig, tala om och ta itu med konsekvenserna av den minskande glaciären? Är döden genom klimatförändringar likadan som annan vanlig död? Sedan kom funderingar om svårigheten att möta död genom klimatförändring var ett för stort semantiskt hopp till den vanliga döden och om de politiska tankarna alls hängde ihop. Oavsett dessa tveksamheter uppfattar jag Dödscaféerna som något meningsfullt för deltagarna, i första hand för deras egen relation till döden, och bara det är positivt.

DET SISTA DÖDSCAFÉET under 2017 organiserades tillsammans med Palliativt Utvecklingscentrum i Lund. Jag minns särskilt ett samtal med en doktorand. Hon studerade hur barn och unga vuxna som förlorat en förälder hanterade sin förlust och vilken effekt

stöd innan föräldern dött hade påverkat hur de mådde emotionellt och hur de utvecklats efter förälderns bortgång. Hon berättade att barn och unga som kunde tala med närstående och vänner samt även med professionella om döden innan föräldern dog hanterade den svåra situationen bättre och återhämtade sig lättare efter förlusten. Det fick mig att tänka på hur modiga föräldrar och vänner är som del-

tar och lyssnar och finns vid deras sida. Med detta som bakgrund tänkte jag på de klimatförändringar som International Panel of Climate Change har förutspått med de värsta sociala och känslomässiga konsekvenser man kan föreställa sig.

När konsekvenserna av klimatförändringarna blir tydliga skulle jag vilja leva i ett känslomässigt och socialt stabilt samhälle som kan hantera katastroferna när människor, samhällen och landmassor förstörs. Då vågar vi öppet tala om dessa frågor. I ett sådant samhälle kan ett arbete för ett framtida mer rättvist klimatarbete bli möjligt. Då är döden en realitet men en mer förståelig och hanterbar sådan.

Om den moderna medicinen kan fokusera på palliativ vård och hjälpa barn som konfronteras med motgångar och död då kanske dessa barn, som är ver Jordan efter oss, också kan åtgärda klimatfel och tänka sig en annan framtid.

SAMMANFATTNINGSVIS blev Dödscaféerna inklusive arbetet med alla samarbetspartners ett helt unikt projekt. Jag lärde mig mycket, bland annat vikten av att kunna tala om döden och vilka olika mål och meningar dessa samtal kan ha för deltagarna. Jag vidhåller min övertygelse om att döden är en viktig utgångspunkt för diskussionen i samband med klimatförändringar. Hoten mot mänskligt och andra former av liv ökar påtagligt när jordens klimat förändras och fossila bränslen fortsätter att användas. Det är av den anledningen jag ser Dödscaféerna som ett ekologiskt och

politiskt projekt. De blir ett verktyg för att lära sig hur man bäst genomför möten för att tala om döende och död och därmed kunna hantera och tala om andra svåra frågor. Och hur man kan lära sig att leva med och fortsätta att orka leva trots att så många människor, platser och annat oundvikligen kommer att förstöras och dö. Men jag har också lärt mig att genom att tala om döden förbättras livet och det är en viktig insikt, oavsett alla politiska synpunkter. Dödscaféet utvecklade sinnen och minskade stigma kring döden och många uppriktiga och glädjande nya ord och tankar blandades med kaffe och kaka.

Referenser

Norgaard, Kari Marie. 2011. *Living in Denial: Climate Change, Emotions, and Everyday Life*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

“Summary for Policymakers: Emissions Scenarios.” 2000. *Intergovernmental Panel on Climate Change*.

Jamie Woodworth

Master's in Human Ecology: Culture, Power and Sustainability, Lund University. Bachelor's in Environmental Studies and in Women and Gender Studies University of Colorado at Boulder, USA